

Verklarende woordenlijst van theosofische termen*

Ākāśa, (Sanskriet) ‘schitterend, schijnend, lichtgevend’, het vijfde kosmische element, de ‘kwintessens’, door de stoïcijnen van de oudheid aether genoemd; de subtiële bovenzinnelijke spirituele essentie die de hele ruimte doordringt.

Arūpa, (Skt) ‘vormloos’, in de betekenis dat de vormen in de spirituele werelden etherischer zijn dan die van de rūpa-werelden (werelden van vorm). In de zevenvoudige kosmos worden de drie hogere gebieden arūpa-gebieden genoemd.

Ātma-buddhi, (Skt) het goddelijk-spirituele deel van een mens.

Ātman, (Skt) ‘zelf’, het hoogste deel van een mens: zuiver bewustzijn, dat kosmische zelf dat hetzelfde is in ieder mens. Ātman is het eerste beginsel in de mens; ook gebruikt voor het universele zelf of de universele geest.

Aurisch ei, strekt zich uit van het goddelijke tot het astraalfysieke; de zetel van alle monadische, spirituele, verstandelijke, mentale, hartstochtelijke en vitale energieën en vermogens.

Buddhi, (Skt) van de werkwoordswortel *budh*, ‘verlichten,

*Aangepast uit G. de Puruckers *Occulte Woordentolk* en de *Encyclopedic Theosophical Glossary* (www.theosociety.org/pasadena/etgloss/etg-hp.htm).

waarnemen, zich bewust worden', het vermogen dat zich manifesteert als begrip, onderscheidingsvermogen en intuïtie. *Buddhi* is het tweede beginsel in de mens, en het gewaad of voertuig van *ātman*.

Buddhi-manas, (Skt) het hogere ego, het beginsel van essentieel zelfbewustzijn, vooral wanneer het verlicht zou zijn door *ātman*.

Chāya, (Skt) 'schaduw, kopie', het astrale lichaam of beeld van een persoon.

Dhyāni-chohans, (Skt-Tibetaans) 'heren van meditatie', kosmische of planetaire geesten. Als de top van de hiërarchie van licht belichamen ze de ideatie van de kosmische *logos*. De mens is in zijn hogere natuur een embryo *dhyāni-chohan*.

Kāma, (Skt) 'begeerte', het vierde beginsel in de mens, de drijvende kracht in de menselijke constitutie; kleurloos, noch goed noch slecht, en wordt dat alleen afhankelijk van de richting die het denken en de ziel eraan geven. Het is de zetel van impulsen, verlangens en aspiraties, beschouwd in hun energetische aspect.

Kāmarūpa, (Skt) 'begeertelichaam', het deel van de innerlijke constitutie van de mens waarin begeerten, neigingen, gevoelens van haat en liefde, zetelen – de verschillende mentale en psychische energieën.

Layacentrum, (Skt) centrum van 'ontbinding', een verdwijnpunt, een nulpunt; elk punt in de ruimte dat het centrum wordt van actief leven, eerst op een hoger gebied en later afdalend naar manifestatie door en via de *layacentra* van de lagere gebieden; ook een punt waar substantie opnieuw homogeen wordt.

Loka(³), (Skt) 'plaats, lokaliteit', vaker een 'wereld, sfeer, of gebied'. Er zijn *rūpa-loka*'s en *arūpa-loka*'s. De *loka*'s

zijn onafscheidelijk van de *tala's* als de twee polen van een magneet.

Mahat, (Skt) 'groot', kosmisch denkvermogen of kosmische intelligentie, de fundamentele oorzaak van intelligente werkingen van de natuur opgevat als een organisme; het kosmische noumenon van de stof.

Manas, (Skt) van de werkwoordswortel *man*, 'denken, overpeinzen, overwegen', het centrum van het ego-bewustzijn in de mens. Wanneer men belichaamd is, is manas tweevoudig, en neigt in zijn hogere aspecten tot buddhi en in zijn lagere aspecten tot kāma. In het eerste geval is dit intuïtief bewustzijn, in het tweede geval het dierlijke, redenerende bewustzijn, het lagere denken en de harts-tochten van de persoonlijkheid. Manas is het derde beginsel in de mens.

Mānasaputra's, (Skt) van *manas*, 'denkvermogen', en *putra*, 'zoon', 'zonen van het denkvermogen'. *Mānasa*, 'behorend tot het denkvermogen of de geest' wijst op wezens die begiftigd zijn met het vuur van zelfbewustzijn dat hen in staat stelt om zelfbewust een gedachtegang te volgen en te mediteren. Vandaar dat de mānasaputra's kinderen van het kosmische denkvermogen zijn, een klasse van dhyāni-chohans die zich in het bijzonder hebben ontwikkeld op het gebied van het beginsel manas. De mānasaputra's zijn een mysterie in de menselijke constitutie: ze zijn zowel onszelf en een afdaling in ieder van ons van ons eigen hogere zelf. Ze zijn entiteiten uit de buddhische hiërarchie van mededogen, uit de lichte boog van de zich ontwikkelende natuur.

Māyā, (Skt) van *mā*, 'meten', en bij uitbreiding van de betekenis 'veroorzaken, vormen, beperken', vertaald als 'illusie'; dat betekent echter niet dat de dingen niet

bestaan, maar dat we worden verblind en ons denken wordt gekleurd door onze eigen gedachten, en dat we nog niet de werkelijke interpretatie en betekenis van de wereld om ons heen hebben ontdekt. 'Māyā of illusie is een element dat bij alle eindige dingen optreedt, want alles wat bestaat heeft alleen maar een relatieve en geen absolute werkelijkheid, omdat de vorm waarin het verborgen noumenon voor een waarnemer verschijnt, afhangt van zijn waarnemingsvermogen' (GL 1:69).

Māyāvīrūpa, (Skt) van *māyāvi*, 'illusoir', en *rūpa*, 'vorm', een 'gedachtelichaam' of 'illusielichaam', een hogere astraal-mentale vorm.

Monade, 'individu, atoom', van het Griekse *monas*, 'één, eenheid'. Een spirituele entiteit die voor het menselijke bewustzijn ondeelbaar is; een goddelijk-spiritueel levensatoom in tegenstelling tot het fysieke atoom dat deelbaar is, een samengesteld heterogeen deeltje. Monaden zijn eeuwige, een eenheid vormende, individuele levenscentra, bewustzijnscentra, door zichzelf gedreven, zelfbewust, in een oneindige verscheidenheid van graden, de uiteindelijke elementen van het heelal.

Mūlaprakriti, (Skt) van *mūla*, 'wortel', en *prakriti*, 'natuur', wortelstof of wortelnatuur; ongedifferentieerde kosmische substantie in haar hoogste vorm, de abstracte substantie of essentie van wat later door verschillende differentiaties de prakriti's worden, de verschillende vormen van stof.

Parabrahman, (Skt) van *para*, 'voorbij, daarachter', en *brahman*, 'universeel zelf of universele geest', dat wat voorbij Brahman is; de uit zichzelf voortdurende, eeuwige, opzichzelfstaande oorzaak van alles, de ene essentie van alles in de kosmos.

Paramātman, (Skt) van *parama*, ‘oorspronkelijke’, ‘hoogste’, en *ātman*, ‘zelf’, het oorspronkelijke zelf’ of het ‘hoogste zelf’, of de top of bloem van een hiërarchie, de wortel of basis of bron van dat kosmische zelf.

Planeetketen. Elk kosmisch lichaam of elke kosmische bol, of het nu een zon, een planeet, een nevelvlek of komeet, een atoom of een elektron betreft, is een samengestelde entiteit die bestaat uit innerlijke en onzichtbare energieën en substanties, en uit een uiterlijk en vaak zichtbaar fysiek lichaam. Al deze elementen tezamen zijn de beginselen of elementen van iedere opzichzelfstaande entiteit of ieder individueel levenscentrum. Een planeetketen is een entiteit die bestaat uit zeven, tien of twaalf van die uit meerdere beginselen opgebouwde bollen, en die als geheel genomen één planeetketen vormen. Evenals de mens, die een kopie in het klein is van wat het heelal in het groot is, zijn alle hemellichamen entiteiten die uit meerdere beginselen bestaan.

Prajāpati, (Skt) van *pra*, ‘uit, voort’, *jan*, ‘geboren worden’, en *pati*, ‘heer’, heer of meester van het nageslacht. Als Prajāpati symboliseert Brahmā de gezamenlijke schepers van het heelal met al zijn talloze hiërarchische voortbrengselen van dingen die beweeglijk en schijnbaar onbeweeglijk zijn.

Prāṇa, (Skt) van *pra* ‘voor’, en *an*, ‘ademen, blazen, leven’, gewoonlijk vertaald met ‘het leven’, maar veeleer het psycho-elektrische veld dat zich in het individu manifesteert als levenskracht, gewoonlijk het ‘levensbeginsel’ genoemd. Prāṇa is het vijfde beginsel in de mens.

Rūpa, (Skt) ‘vorm, beeld’, betekent een atomaire of monadische verzameling rond het centrale en inwonende bewustzijn, die een voertuig of lichaam daarvoor vormt,

en wordt gesteld tegenover arūpa (vormloos).

Sthūlaśarīra, (Skt) *sthūla*, ‘grof, ruw’, omvangrijke gedifferentieerde stof, *śarīra*, ‘vorm’; het fysieke lichaam, het zevende beginsel in de mens.

Svabhavat, (Skt) van *sva*, ‘zelf’, en *bhū*, ‘worden, zijn’, dat wat zichzelf wordt, dat wat zijn essentiële zelf van binnen naar buiten door emanatie of evolutie ontwikkelt.

Tala(’s), (Skt) ‘lagere wereld’, wordt zowel in tegenstelling tot als samen met *loka* (plaats, wereld) gebruikt, en staat voor de stoffelijke aspecten of substantie-beginselen, in tegenstelling tot de loka’s die de spirituele aspecten van het heelal aanduiden.

Wortelrassen. Gedurende de evolutie van onze aarde gaat de mensheid als een levensgolf door zeven evolutiestadia die wortelrassen worden genoemd. Elk van die wortelrassen bevat vele en verschillende rassen zoals dit woord gewoonlijk wordt opgevat. Alle mensen die tegenwoordig leven maken deel uit van het vijfde wortelras.